

Bernhard Hansen

Plebejer- og netværkspartier – nyere empirisk forskning i politiske partier

Paul Whiteley and Patrick Seyd, *High-Intensity Participation – The Dynamics of Party Activism in Britain*, Ann Arbor: The University of Michigan Press, 2002, 264 s., \$ 60,00.

Knut Heidar og Jo Saglie, *Hva skjer med partierne?*, Oslo: Gyldendal Norsk Forlag, 2002, 236 s., Nkr. 279,00.

Hanne Marthe Narud, Mogens N. Pedersen og Henry Valen (red.), *Party Sovereignty and Citizen Control – Selecting Candidates for Parliamentary Elections in Denmark, Finland, Iceland and Norway*, Odense: University Press of Southern Denmark, 254 s., kr. 300,00.

Politiske partier er centrale institutioner i stort set alle politiske systemer, og studiet af partier spiller en central rolle i politologien. Datagrundlaget for empirisk forskning i politiske partier kan meget groft inddeles i to typer. Den ene type består af dokumenter og officielle registreringer såsom parti- og arbejdsprogrammer, registreringer af afstemningsadfærd, opgørelser over de folkevalgtes sociale repræsentativitet, opgørelser over antallet af partimedlemmer, partiregnskaber, valgprogrammer m.m. Den anden type består af interviews (kvalitative eller kvantitative surveys) med aktører/medlemmer på de forskellige niveauer i partiorganisationerne. Hvilken af de to typer af data, et studie overvejende vil anvende, afhænger af den konkrete problemstilling, ligesom en kombination af datatyper naturligvis kan benyttes. I de senere år har særlig forskning, der bygger på surveys, fået et løft. Dette skyldes primært omfattende indsamlinger i en række europæiske lande af surveydata blandt partimedlemmer. Artiklen præsenterer og diskuterer ny empirisk forskning, af rapporteret i tre bøger, hvor datagrundlaget netop deler sig i hver af de to typer. De to første bøger repræsenterer studier, der helt overvejende er baseret på surveys, mens den tredje rummer undersøgelser baseret på dokumenter og officielle registreringer. Publikationernes metoder og resultater perspektiveres ved en kort introduktion til karakteren af den forudgående partiforskning.

Partitypediskussionen

De til dels ældre og i partiforskningen hyppigt citerede publikationer, som Duvergiers *Political Parties*, Kirchheimers *The Transformation of the Western European Party Systems* og Panebiancos *Political Parties: Organization and Power* har alle haft som overordnet ambition at analysere partiernes rolle og funktion i samfundet og deres betydning for demokratiets udvikling. Værkerne er i høj grad kendt

for deres beskrivelser af partierne ved ideal- og tidstypiske modelpartier som "massepartiet", "kadrepartiet", "catch-all partiet" og det "elektoral-professionelle parti". De nævnte forfattere har med disse studier formået at fremlægge ideer med interessante teoretiske perspektiver, om end på et til tider ret spinkelt empirisk grundlag. Data har overvejende været officielle registreringer (over antal partimedlemmer), officielle dokumenter og historiske beskrivelser. Det seneste skud på denne stamme er Katz og Mairs idé om det moderne parti som et kartelparti. Påstanden er, at moderne partier er karteller, der er integreret i statsadministrationen. Sådanne partiers væsentligste formål er at holde konkurrenter væk fra den politiske arena, for dermed alene at skulle fordele magt, "office benefits" og lignende blandt de etablerede kartelmedlemmer. Tesen om kartelpartiet er blevet overordentligt hyppigt citeret og diskuteret siden dens fremkomst i 1995; det er på trods af, at det empiriske materiale, der fremlægges i artiklen, er spinkelt og ikke entydigt peger i den retning, som forfatterne tegner (Koole, 1996: 517). Det har været omstændighederne og ikke "ond vilje", der har tvunget de nævnte partiteoretikere til at drage konklusioner uden et i alle tilfælde særlig solidt empirisk grundlag. Indtil for nylig har der nemlig været en udpræget mangel på relevante data om politiske partier. Dette har bevirket, at tolkninger på baggrund af de eksisterende data (eksempelvis simple opgørelser over partiernes medlemstal) er blevet presset til det yderste. Datamanglen har tvunget forfatterne til at "bruge pladsen" på teoretiske refleksioner frem for på modelspecifikationer og tests. Fra midten af 1980'erne indledtes imidlertid større dataindsamlingsprojekter i form af spørgeskemaundersøgelser blandt organiserede partimedlemmer i flere europæiske lande – mest omfattende i Norge og Storbritannien. De norske og britiske undersøgelser resulterede i interessante publikationer, der inspirerede forskere i en række andre lande til at gennemføre tilsvarende undersøgelser, alt imens man i Norge og Storbritannien gennemført nye runder af surveys.

Medlemssurvey som datagrundlag

Da der i Norge og Storbritannien foreligger partimedlemsdata indsamlet i på hinanden efterfølgende perioder, er det muligt at gå ud over tværsnitsanalyserne og foretage mere stringente analyser af partiernes udvikling. Resultaterne af sådanne analyser fremlægges i bøgerne *Hvad sker med partierne?* og *High Intensity Participation – The Dynamics of Party Activism in Britain*. Titlerne understreger, at det er udviklinger, der undersøges. De to bøger er interessante at læse i sammenhæng, da det anvendte empiriske materiale har mange lighedspunkter.

Netop diskussioner om partityper indgår i begge bøgernes indledning. Herefter fremlægges i analysekapitler resultaterne af surveyundersøgelserne. I begge bøger vender forfatterne tilbage til partitypediskussionen i konklusionskapitlerne. Her diskuteres det, hvilken fremtidig partitype resultaterne peger hen imod. Bøgerne er således ret ens med hensyn til struktur og data, men de indeholder – udover at de handler om to forskellige partisystemer – også interessante forskelle.

High Intensity Participation af Paul Whiteley og Patrick Seyd indeholder, udover indlednings- og afslutningskapitlerne, fire kapitler om (dynamikken i) medlemmernes deltagelse i partiaktiviteter samt om udmeldelse af partier. Des-

uden er der et kapitel om New Labour samt et kapitel om vælgernes opbakning bag de to store britiske partier; i dette kapitel anvendes medlemsdataene ikke, men i stedet tidsserier (makroøkonomiske samt surveys). Hovedparten af både de teoretiske overvejelser og af de empiriske analyser koncentrerer om diskussion og test af forskellige politiske deltagelsesteorier. De forskellige deltagelsesteorier testes på partimedlemsdataene; sådanne data skulle være særlig velegnet til at teste teorier om politisk deltagelse, da aktiv partideltagelse – modsat fx at afgive en stemme ved et valg – er såkaldt "high intensity participation". Resultaterne bekræfter, hvad forfatterne har vist ved tidligere lejligheder (for eksempel Whiteley et al. 1994 og Whiteley og Seyd 1996) nemlig, at partimedlemmers adfærd bedst forklares med den såkaldte "generelle incitamentsmodel", der består af et mix af variabler fra rational choice teorien og fra social-psykologien. Derfor er konklusionen: "Clearly, high intensity-intensity participation is largely the product of cognitive and affective variables found in both rational actor and social psychological theoretical accounts" (p. 117). Det nye er, at teorierne nu testes på paneldata.

Man kunne i forbindelse med gennemgangene og testene af teorierne ønske sig en mere dybtgående diskussion af forholdet mellem de social-psykologiske og rational choice variablerne. Hvor hensigtsmæssigt er det i forhold til forståelse, prediktioner og teoriudvikling at klumpe forklarende variabler fra forskellige teoretiske modeller sammen i en generel incitamentsmodel? Fraværet af denne diskussion giver nemt kritikere mistanke om, at manøvren alene har det skumle formål at maksimere den forklarede variation i partideltagelse! Bortset fra tildels kapitlerne om New Labour og om vælgernes tilslutning til de to partier handler bogen faktisk mere om politisk deltagelse end om politiske partier. De teorier, der præsenteres, diskuteres, operationaliseres og testes, kunne lige så godt testes på data om deltagelse i andre typer af politiske aktiviteter end partiaktiviteter. Læses bogen som et studie i politisk deltagelse, er det en glimrende bog primært på grund af det metodiske og empiriske arbejde, lidt mindre på grund af de teoretiske landvindinger. Læses bogen til gengæld som en bog om politiske partier, må læseren være forberedt på, at den er meget anderledes end de ovennævnte klassikere, hvilket primært skyldes den intensive anvendelse af individdata. Ikke desto mindre giver forfatterne i stil med de tidligere omtalte klassiske studier deres bud på den partitype, der vil blive fremherskende i fremtiden. Forfatternes bud på en passende etikette til det tidstypiske parti er "plebejerpartiet" – "The plebiscitary model appears to be the one that most readily applies to Britain at the present time" (p. 213).

Et plebejerparti er karakteriseret ved: "a structure in which there is an organization and a membership but in which power is concentrated heavily in the leadership and the role of the members is merely to endorse fairly general policy statements and to periodically legitimate the leadership in plebiscities" (p. 211). Altså et parti, hvor de politiske retningslinjer fastlægges af ledelsen og vedtages af medlemmer ved symbolske urafstemninger med en lav deltagelse. Denne konklusion nås overvejende på baggrund af iagttagelserne: at store dele af partimedlemmerne ikke deltager aktivt i partiarbejdet og, at 42 pct. af Labours *passive*

medlemmer foretrækker en organisationsstruktur, hvor politikken udformes af partiledelsen og efterfølgende accepteres eller forkastes ved postbesørgede stemmesedler. 22 pct. af Labours *passive* medlemmer foretrækker, at partiets politik udformes og vedtages på årlige landsmøder. Endelig foretrækker 36 pct. af de *passive* medlemmer, at politikken udformes i regionale og nationale policy fora, hvilket er det tredje og sidste af forfatterens alternativer. Hvis der ikke blot ses på Labours passive medlemmer, men også på de *aktive* er det kun 37 pct., der foretrækker det første alternativ, mens 39 pct. foretrækker det sidste alternativ, der i langt højere grad lægger op til medlemmernes aktive deltagelse og medbestemmelse. Derfor virker grundlaget lidt spinkelt til lancering af en ny partitypeetikette. Plebejerparti er naturligvis en iørefaldende etikette, og vurderet på navnet alene burde der være potentiale til en lige så høj citationsfrekvens, som den, kartelpartiet har opnået. Plebejerpartiet får dog næppe samme opmærksomhed som kartelpartiet. Årsagen hertil er ikke kun det lidt spinkle grundlag, men også bogens fokus på politiske deltagelsesteorier og dens til tider ret tekniske karakter. Disse forhold vil nok desværre være årsag til, at bogen ikke opnår den store udbredelse blandt europæiske partiforskere.

Mens Whiteley og Seyd mener, at de moderne (britiske) partier bør betegnes som plebejerpartier, diskuterer Heidar og Saglie i *Hva skjer med partierne?* hvorvidt moderne (norske) partier ikke retteligt bør karakteriseres som "netværkspartier", der har følgende karakteristika:

"medlemskontingent og pengegaver er ikke lenger så viktige som de var. De gamle politikkprosesser med 'medlemsdemokrati' som høysang fortsetter formelt sett som før, men i praksis må elitene ta et sterkere grep: De må svare når journalisterne ringer og snu fortere når det er 'nødvendig'. For å skaffe forståelse for slike topp-tunge prosesser i et formelt medlemsdemokrati trenger faktisk elitene sine nettverk – både for å lytte og forankre. Slike nettverk vil formes blant sentrale organisasjonsledere og politisk aktive med ekspertkompetanse som primært vil føle forpliktelser overfor 'sine' ledere og 'sine nettverk', ikke overfor organisasjonen som helhet. Og om de som er med i nettverketer partimedlemmer eller ikke, blir ikke lenger så viktig. På godt og vondt blir den politiske prosessen i de moderne nettverkspartierne mer tilpasset den frie konsumentrollensom dagens borgere intar. Den tid er forbi da stemmer ble fordelt ved automatiske reflekser i de 'til evig' frosne sosiale og kulturelle rom" (pp. 51-52).

Netværkspartiet er altså domineret af en professionel ledelse forankret i parlamentsgruppen. Ledelsen henter i høj grad opbakning og politisk inspiration i uformelle interne og eksterne netværk, hvor væsentlige beslutninger om politikformulering og rekruttering af politikere også reelt træffes. En del af Heidars & Saglies analyser har til formål at afprøve, i hvilken grad de norske partier kan karakteriseres som netværkspartier, eller om partierne stadig overvejende grad besidder det traditionelle massepartis karakteristika. De anvendte spørgeskemadata er indsamlet blandt norske partimedlemmer (i 1991 og 2000 og blandt landsmødedeltagere i 1985 og 2001). Analyserne giver anledning til konklusionen, at nok udviser de norske partier (i forskellig grad) netværkstræk, men der er stadig markante spor af massepartiets karakteristika: "Der er alt i alt gode indikationer på, at vi står overfor gryende netværkspartier samtidig som tyngdepunktet for norske partier fremdeles ligger i den gamle massepartimodellen. [...] Vår konklusjon er

at i norske partier ligger massepartiet fremdeles til grunn for organiseringen, men at den utfordres af elementer fra nettverkspartiet" (p. 307). Den væsentligste (og bedst målbare) indikator for grad af netværksorganisering er spørgsmål, der er stillet til landsmødedeltageres om deres uformelle kontakter i forbindelse med landsmøder til forskellige aktørgrupper som partiernes lokale tillidsfolk, repræsentanter for ungdomsorganisationer, stortingsrepræsentanter og til folk, der ikke er partimedlemmer. Den generelle tendens er, at omfanget af uformelle kontakter er steget fra 1985 til 2000/01. Om dette forhold så er tilstrækkeligt til at berettige konklusionen om øget netværksorientering, kan naturligvis altid diskuteres, men det er i hvert fald ikke tegn på det modsatte. Bogen indeholder også kapitler, der ikke direkte vedrører partitypediskussionen. Der er blandt andet et kapitel om udviklingen i niveauet for medlemmernes aktive deltagelse i partiarbejdet. I den forbindelse er det interessant, at der som i Storbritannien foreligger en begyndende tidsserie. Derfor kan der for første gang siges noget sikkert og veldokumenteret om udviklingen i medlemmernes deltagelsesniveau. Her er situation i Norge anderledes end i Storbritannien, da der ikke kan spores en tendens til, at aktivitetsniveauet er faldende blandt de tilbageværende medlemmer, hvilket det er i Storbritannien (jf. Whiteley og Seyds analyse) og sandsynligvis også i Danmark (Pedersen og Hansen, 2003: 95). Bogen indeholder også et interessant kapitel om "politiske partiprofiler", der handler om partimedlemmernes politiske holdninger, der jo må antages i høj grad at være bestemmende for partiernes officielle politiske standpunkter. Specielt for en dansker er kapitlet interessant, da eksistensen af markante holdningsdimensioner i Norge (center-periferi og en religiøs/moralsk dimension) illustreres tydeligt. På trods af de to partisystemers øvrige meget store ligheder er disse dimensioner stort set fraværende i Danmark. Desuden er der kapitler om rekruttering af medlemmer, om internt partidemokrati, om kønsbetingede forskelle med hensyn til politiske holdninger og aktivitetsniveau samt om partimedlemmernes deltagelse i andet organisationsarbejde.

Det, der primært gør de to bøger forskellige, er de teoretiske forankringer. *Hva skjer med partierne?* er forankret i den klassiske partilitteratur, mens *High Intensity Participation* er forankret i teorier om politisk deltagelse. Lighederne er i al væsentlighed, at begge bøger bygger på individdata indsamlet på forskellige tidspunkter. Her har briterne modsat nordmændene paneldata, hvilket selvsagt giver nogle ekstra analysemuligheder. I begge bøger præsenteres mange data og analyseresultater, hvorved de adskiller sig markant fra de klassiske værker om partier. Der præsenteres så mange data, at det undertiden kan være svært at absorbere det hele. I den sammenhæng kunne man nærmest ønske sig tilbage til tiden før "datarigelighedens indtog". En lidt mere substantiel tolkning af data, på bekostning af præsentation af mindre interessante data, kunne være på sin plads. I den sammenhæng kan der henvises til publikationen *Demokrati utan partier?* (Petersson et al., 2000). I Sverige findes ikke nær så omfattende partimedlemsdata som i Norge og Storbritannien (og i Danmark for den sags skyld). Derfor er der i den svenske publikation plads til relativt mere dybtgående overvejelser over implikationer for demokratiet af det, der faktisk kan læses ud af de svenske data. Som nævnt indledes både *High Intensity Participation* og *Hva skjer med*

partierne? med en diskussion af nutidens/fremtidens partitype. Spørgsmålet er imidlertid, om spørgeskemadata er de mest velegnede data til en sådan generel beskrivelse af partityper. Beskrivelserne af de idealtypiske partier har traditionelt været baseret på iagttagelser af centrale karakteristika ved partiernes placering og funktioner i den demokratiske proces. Det er kun en mindre del af disse karakteristika og funktioner, der kan afdækkes ved hjælp af spørgeskemadata indsamlet blandt partimedlemmer. Partiernes rolle i samfundet bestemmes af mange andre forhold end af medlemmernes holdninger og adfærd. I den sammenhæng ville det have været gavnligt med en mere omfattende inddragelse af materiale om de faktiske forhold, som for eksempel beslutningsregler i partierne såvel som i det nationale demokrati. Et sådant materiale kunne være vedtægter, regler vedrørende finansieringsforhold og valgeregler. Gennemgange af lignende materiale synes nødvendigt for en fyldestgørende forståelse af partiernes placering i den demokratiske proces. Da lovligt meget i begge bøger beskrives og tolkes gennem medlemmernes øjne, er det godt, at der er andre nyere studier, der ikke i nær samme omfang er baseret på surveydata.

Dokumenter og registre som datagrundlag

I *Party Sovereignty and Citizen Control – Selecting Candidates for Parliamentary Elections in Denmark, Finland, Iceland and Norway*, der er redigeret af Hanne Marthe Narud, Mogens N. Pedersen og Henry Valen, er det empiriske materiale overvejende dokumenter, der beskriver kandidatopstillingsregler, -procedurer og -praksisser i fire nordiske lande, samt registerdata, der beskriver de folkevalgtes sociale repræsentativitet. Hensigten er at undersøge, om partiernes indflydelse på, hvem der opstilles og vælges til parlamenterne i Danmark, Finland, Island og Norge, har ændret sig over tid på bekostning af vælgernes indflydelse, samt at identificere forskelle landene imellem. Både problemstilling og datamateriale lægger sig således tæt op af centrale dele af partitypediskussionen. Denne diskussion refereres der imidlertid ikke til. Bogen indeholder udover indlednings- og konklusionskapitlerne fire kapitler, hvori emnet analyseres separat for hvert af de fire lande. Udover redaktørerne har Soile Kuitunen, Svanur Kristjánsson og Audun Skare bidraget til bogen. I overensstemmelse med tidens trend er bogens teoretiske afsæt delegationsteori, der beskriver forholdet mellem vælgere, partimedlemmer, partiledere og parlamentarikere ved en række principal-agent relationer. Valgte parlamentarikere ses som agenter, til hvilke vælgere, lokale partiaktivister/medlemmer, regionale og nationale partiledere har delegeret beslutningskompetence. Det er partiernes grad af kontrol med, hvem der i sidste ende vælges til parlamenterne, der er bogens hovedtema, derfor fylder gennemgangene af kandidatopstillingsprocedurerne mest. Kapitlerne indeholder imidlertid også mere generelle beskrivelser af (ændringer i) landenes parti- og valgsystemer, de folkevalgtes sociale repræsentativitet samt hyppigheden med hvilken de folkevalgtes udskiftes fra valg til valg.

Både kandidatnomineringen og opstillingsformen har betydning for partiernes (vis-a-vis vælgernes) grad af kontrol med, hvem der vælges. Med hensyn til kandidatnomineringen undersøges det, i hvilket omfang denne alene er et anlig-

gende for organiserede (centralt placerede) partimedlemmer, eller om vælgerne også har mulighed for at øve indflydelse. Med hensyn til opstillingsformen giver for eksempel opstilling på partilister partierne større kontrol over valgets udfald end den sideordnede opstillingsform. Både med hensyn til kandidatnominering og opstillingsform påvises ganske store forskelle landene imellem. På baggrund af kapitlernes gennemgange af de i de enkelte lande hyppigst anvendte kandidatnomineringsprocedurer og opstillingsformer "rangordnes" de fire lande i afslutningskapitlet efter, i hvor høj grad partierne kan kontrollere, hvem der vælges. Norge og Island udgør ifølge forfatterne de to yderpunkter. I Norge er partiernes kontrol stærkest, da det alene er partiernes lokale foreninger, der afgør opstillingen af kandidater på partilister. På Island afgøres kandidatopstillingen derimod efter "åbne primærvalg", hvor alle vælgerne har mulighed for at stemme på hvilke kandidater, der skal opstilles. Derved bliver partiernes kontrol med kandidatopstillingen langt mindre end i de øvrige nordiske lande. Mellem disse yderpunkter ligger Finland og Danmark. Der argumenteres for, at vælgerne kontrol er lidt stærkere i Finland end i Danmark, da finske vælgere ikke kan nøjes med at stemme på et parti, men skal stemme personligt. Endvidere konkluderer forfatterne, at partiernes kontrol med, hvem der vælges, generelt er faldet i den undersøgte periode på bekostning af vælgerne kontrol. Denne konstatering baseres primært på det forhold, at brugen af partilisteopstilling (for eksempel i Danmark) har været aftagende, og at Island indførte primærvalg i 1971.

En væsentlig grund til at interessere sig for forskellige kandidatopstillingspraksisser og -procedurer er, at de antageligt har uens politiske konsekvenser på systemniveauet. Bortset fra diskussioner af andelen af kvinders repræsentation i de respektive landes parlamenter går forfatterne dog ikke systematisk i dybden med dette tema. Den relativt lave repræsentation af kvinder i Island tilskrives forfatterne primærvalgssystemet. De kvoter, som partierne alternativt kan bruge, og som flere norske partier faktisk bruger for at få flere kvinder på stemmesedlerne, kan ikke anvendes, når vælgerne afgør, hvem der skal opstilles. Kvinderepræsentationen i det norske Storting er således betydeligt højere end i det islandske Althingi. Selv om de forskellige systemer skulle have forskellige konsekvenser for, hvor mange kvinder der faktisk ender med at blive valgt, har kvindeandelen af parlamentarikerne i alle fire lande været markant stigende siden 40'erne. Der er her jævnt hen tale om succes historier. De fremlagte tal tyder faktisk på, at den uddannelsesmæssige skævhed i repræsentationen er betydeligt større end den kønsmæssige skævhed. Det er imidlertid et forhold, der (mærkeligt nok) ikke interesserer forfatterne nær så meget som kønsspørgsmålet.

Bogen sammenfatter og sammenstiller på en fin måde eksisterende viden om kandidatopstilling og om parlamentarikeres repræsentativitet. Der er tale om en sammenfatning, da der overvejende anvendes (delvist ældre) materiale indsamlet i andre sammenhænge. På trods af det komparative analysedesign giver dette kapitlerne en noget uensartet struktur, hvilket blandt andet kommer til udtryk ved, at de fire landekapitlers længde varierer en hel del. Det i øvrigt glimrende kapitel om Island er næsten dobbelt så langt som kapitlet om Danmark. Bogens forhold til dens eget teoretiske udgangspunkt – delegationsteorien – forekommer lidt uklar,

hvilket illustreres ved følgende citat: "The delegation-accountability conception is primarily a useful framework in studying candidate selection. By itself, it is devoid of empirical content and has hardly any intrinsic value in analyzing politics" (p. 110). Teorien er baseret på ideen om, at politik på mikroniveau kan beskrives ved en række principal-agent relationer. Forholdet mellem principal og agenten er karakteriseret ved informationsasymmetri, hvilket gør, at agenten har mulighed for at "snyde" principalen. Perspektivet er frugtbart til beskrivelser af forholdet mellem politikere og bureaukrater, da bureaukraten typisk har ekspertviden, og da der ikke er faste regler for, hvordan og hvornår bureaukrater kan udskiftes i tilfælde af, at de "snyder" politikerne. Modsat bureaukrater er folkevalgte politikere ikke eksperter, og principalen (i dette tilfælde vælgere og partimedlemmer) kan nemt sanktionere mod agenten, hvis han ikke indfrier forventningerne. Partimedlemmet kan sørge for, at politikerens ikke opstilles ved efterfølgende valg, og vælgeren kan sørge for, at politikerens ikke vælges. Hermed er procedurene med jævnlige parlamentsvalg i sig selv institutioner, der minimerer/eliminere agentproblemet. På denne baggrund er spørgsmålet, om det er et særligt interessant udgangspunkt for en empirisk analyse af bogens emne. Der udledes ikke testbare hypoteser af teorien og dens frugtbarhed i forbindelse med analyse af valg, og kandidatopstilling vurderes og diskuteres ikke i relation til alternative teorier. Indtrykket er, at forfatterne opfatter delegationsteorien som et harmonisk supplement til klassisk repræsentationsteori – hvilket den muligvis også er. De teoretiske bestræbelser begrænser sig overvejende til at opregne de forskellige principal-agent relationer mellem vælgere, partimedlemmer, partiledere og valgte parlamentarikere. Vanskelighederne med at anvende teorien mere eksplicit i analyserne kan skyldes det valgte datamateriale. Med henblik på fremtidige analyser med samme teoretiske udgangspunkt vil spørgeskemadataene indsamlet blandt partimedlemmerne eller lignende individdata sandsynligvis kunne anvendes på frugtbar vis. Det er faktisk således, at Whiteley og Seyd og Heidar og Saglie undersøger og udbygger teoriene om partityper ved hjælp af individdata, mens forfatterne af *Party Sovereignty* læner sig op ad en mikroteori med data, der sandsynligvis ville passe bedre i sammenhæng med partitypediskussionen. Dette kan synes paradoksalt, og derfor kunne det være interessant i et fremtidigt studie at bytte teori med data for de to typer af studier. Herved kan individdata matches med en mikroteori, mens data, der er velegnet til klassificering af partityper, kan anvendes til en sådan klassificering.

Indvendingen mod teorianvendelsen i *Party Sovereignty* skal naturligvis ses i lyset af, at bogens primære ambition ligger inden for de empiriske analyser. Bogens store fortjeneste er den grundige tværnationale behandling af udviklingen i kandidatopstillingsprocedurer- og praksisser, og det er højst velkomment, at det empiriske materiale omhandler faktiske forhold i partierne og ikke forhold, som partimedlemmer og ledere beskriver dem gennem spørgeskemaer og interviews.

Et fundament for bogen om partier

Der er ikke tvivl om, at de tre bøger på hver deres måde har bragt partiforskningen et stykke videre, men de får næppe status som klassikere. De vil dog på hver

deres måde kunne give væsentlig inspiration til en sådan. Efter en lang periode med for få data i partistudier og en kort efterfølgende periode med for få teoretiske overvejelser bliver kunsten fremover et finde en passende balance mellem "teori og tabeller". Dette kræver en mere kritisk indstilling til, hvilke forhold der er interessante at undersøge og rapportere ved hjælp af spørgeskemadata; med andre ord skal der etableres en bedre balance mellem anvendelse af surveydata og andre datatyper. Der er væsentlige aspekter ved politiske partier og deres placering i den demokratiske proces, som ikke lader sig belyse ved de holdninger, som partimedlemmer giver udtryk for i diverse surveys. Anvendelsen af surveydata bør nedprioriteres til fordel for registerdata og officielle dokumenter, hvis studieobjektet er politiske partier; hvis studieobjektet eksplicit er partimedlemmer, er situationen selvfølgelig anderledes. Endelig skal studier for at få international gennemslagskraft have et bredt og eksplicit komparativt design. Der foreligger nu sammenlignelige data for en række europæiske lande, og med det rette design kan de fint indgå i et komparativt studie. En sådan tilgang vil give grundlaget for en autoritativ fastlæggelse af, om det 21. århundredes partier bedst karakteriseres som netværkspartier, plebejerpattier, om catch-all beskrivelsen stadig er den mest dækkende, eller om den dækkende beskrivelse i virkeligheden er en helt fjerde. Selv om ambitionen måtte være mere beskeden end at producere en klassiker om politiske partier, og selv om de her gennemgåede publikationer kun i mindre omfang handler om danske forhold, bør den viden, de hver især har tilvejebragt og sammenfattet, indgå i ethvert fremtidigt seriøst indslag i dansk partiforskning.

Litteratur

- Duverger, Maurice (1959). *Political Parties. Their Organization and Activities in the Modern State*, 2nd ed., London: Methuen.
- Katz, Richard S. and Peter Mair (1995). "Changing Models of Party Organization", *Party Politics*, Vol. 1, No. 1, pp. 5-28.
- Kirchheimer, Otto (1966). "The Transformation of the Western European Party Systems", in Joseph LaPalombara and Myron Weiner (red.), *Political Parties and Political Development*, Princeton: Princeton University Press.
- Koole, Ruud (1996). "Cadre, Catch-All or Cartel? – A Comment on the Notion of the Cartel Party", *Party Politics*, Vol. 2, No. 4, pp. 507-523.
- Panbianco, Angelo (1988). *Political Parties: Organization and Power*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Pedersen, Karina og Bernhard Hansen (2003). "Partimedlemmernes aktivitet", i Lars Bille & Jørgen Elklit (red.), *Partiernes medlemmer*, Århus: Aarhus Universitetsforlag.
- Petersson, Oluf et al. (2000). *Demokratirådets Rapport 2000 – Demokrati utan partier?* Stockholm: SNS Förlag.
- Whiteley, Paul et al. (1994). *True Blues – The Politics of Conservative Party Membership*, Oxford: Clarendon Press.
- Whiteley, Paul F. and Patrick Seyd (1996). "Rationality and party activism: Encompassing tests of alternative models of political participation", *European Journal of Political Research*, Vol. 29, pp. 215-234.